

Współpraca międzynarodowa w dziedzinie badania i cechowania artykułów z metali szlachetnych

Marcin Mikiel (Gabinet Prezesa, GUM)

Artykuł omawia współpracę międzynarodową polskich urzędów probierczych. Prezentuje poszczególne międzynarodowe organizacje probiercze, przyczynę ich powstania, strukturę i zakres działania. W artykule opisane zostały także korzyści, jakie odnosi nasz kraj dzięki przynależności do tych organizacji. Treść uzupełnia, przedstawiony w skrócie, zarys historii probiernictwa.

The article tells about the international cooperation of the Polish assay offices. It presents international hallmarking organizations, its history, structure, terms of reference. Emphasizes benefits that our country receives due to the participation in these organizations as well as some short sketch of the history of hallmarking.

Wstęp

Współpraca międzynarodowa w probiernictwie, tak jak w dziedzinie metrologii, ma zasięg zarówno regionalny, jak i światowy. W poniższym artykule przedstawione zostaną międzynarodowe organizacje zrzeszające urzędy probiercze (bądź ich odpowiedniki), zadania tych organizacji, tryb działania i struktura.

Na wstępie należy zauważyć, iż w Polsce współpraca międzynarodowa w zakresie probiernictwa posiada swoje umocowanie i odzwierciedlenie w ustawie z dnia 1 kwietnia 2011 r. Prawo probiercze (Dz. U. z 2011 r. Nr 92, poz. 529). Art. 35 ust. 2 pkt 6 tej ustawy stanowi, iż „do zakresu działania dyrektora należy współpraca z krajowymi i zagranicznymi instytucjami, prowadzącymi działalność w zakresie probiernictwa.” Jak widzimy, występuje tu analogia do ustawy Prawo o miarach, gdzie art. 16 pkt 12 mówi, iż do zadań Prezesa Głównego Urzędu Miar należy „reprezentowanie Rzeczypospolitej Polskiej w metrologicznych organizacjach międzynarodowych i regionalnych oraz współdziałanie z krajowymi i zagranicznymi instytucjami prowadzącymi działania w zakresie miar”. Dla porządku i potrzeb niniejszego artykułu należy przypomnieć, iż w polskim prawie za metale szlachetne uważa się platynę, pallad, złoto i srebro, iryd, osm, rod i ruten (art. 2 pkt 1 i 2 ustawy Prawo probiercze).

Probiernictwo i międzynarodowe organizacje probiercze – geneza powstania, główne zadania

Badanie kruszców i ich międzynarodowa wymiana odbywały się już w początkach ludzkości. Zapisy dotyczące kruszców można znaleźć np. w piśmie świętym (przypowieść o talentach). Bicie w starożytności monety miały wartość kruszcu, z jakiego były „wyprodukowane”. Co ciekawe, już w tamtej epoce nastąpiła standaryzacja środków płatniczych (monet) pod względem wielkości i kruszcu, wyprzedzając znacznie standaryzację innych dóbr. Należy pamiętać, iż obrót kruszcami (monetami) wiązał się z potwierdzeniem atrybutu władzy – przywilej władcy do wyłącznego bicia pieniądza sięga czasów rzymskich, a został umocniony w średniowieczu.

Powołanie międzynarodowych organizacji probierczych to czasy współczesne – II poł. XX w. oraz początek XXI w. Polska jest członkiem Konwencji o Kontroli i Cechowaniu Artykułów z Metali Szlachetnych. Dodatkowo, okręgowe urzędy probiercze w Warszawie i Krakowie działają w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Urzędów Probierczych (IAAO) oraz w Grupie Wyszehradzkiej Urzędów Probierczych (GV4).

Konwencja o kontroli i cechowaniu wyrobów z metali szlachetnych

Konwencja powstała w celu harmonizacji i ujednolicenia obrotu artykułami z metali szlachetnych.

Konwencję podpisano w Wiedniu w 1972 r. (dlatego też często określa się ją mianem „konwencji wiedeńskiej”), a więc w okresie postępującej integracji gospodarczej państw Europy Zachodniej. Integracja nie ominęła również tego sektora. Konwencja weszła w życie w 1975 r. Jej członkami mogą być nie tylko państwa. Zgodnie art. 12 Konwencji jej stroną może być każde państwo członkowskie ONZ, agenda Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej oraz strony Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, spełniające kryteria Konwencji w zakresie działalności w dziedzinie metali szlachetnych. Istotą Konwencji jest prawo do oznaczania przez członków swoich wyrobów wspólną cechą (CCM – *Common Control Mark*), którą uznaje się w innych krajach członkowskich jako oznaczenie zwalniające z ponownego badania i cechowania.

Organy Konwencji

Głównym organem Konwencji jest Stały Komitet, a organem roboczym Stała Grupa Techniczna (STG). Komitet jest ciałem o charakterze decyzyjnym, doradczym, a także nadzorczym. Do głównych obowiązków Stałego Komitetu należą:

- przegląd i analiza działań Konwencji,
- podejmowanie decyzji w kwestiach technicznych,
- promowanie technicznej i administracyjnej współpracy pomiędzy członkami w sprawach regulowanych przez Konwencję,
- dbanie o jednolitą interpretację i zastosowanie zapisów Konwencji,
- zachęcanie do odpowiedniej ochrony znaków (Konwencji) przed fałszerstwem i nadużyciem,
- rozstrzyganie sporów i niejasności w kwestiach dotyczących Konwencji,
- sprawdzanie czy państwa aplikujące do członkostwa w Konwencji spełniają niezbędne warunki.

Stały Komitet Konwencji organizuje również program Round Robin, który pozwala na systematyczne porównywanie i weryfikację uzyskiwanych badań stopów, przeprowadzanych w laboratoriach urzędów probierczych. Jest to szczególnie istotne w kontekście polityki jakości zgodnie z normą ISO 17025. Polskie urzędy probiercze uczestniczą w tym programie już od kilkunastu lat.

Każde państwo posiada w Komitecie jeden głos. Warto odnotować, iż jednym z dwóch wiceprzewodniczących Komitetu jest Dyrektor Okręgowego Urzędu Probierczego w Warszawie, Pani Magdalena

Ceremonia wręczenia odznaczeń podczas 69. posiedzenia Stałego Komitetu w Warszawie

fol. zasoby OUP Warszawa

Ułaczyk. Nasz kraj był w 2011 r. gospodarzem 69. posiedzenia Stałego Komitetu. Stała Grupa Techniczna jest ciałem doradzającym Komitetowi w sprawach technicznych. Innym organem Konwencji jest sekretariat, który dba o obsługę administracyjną Stałego Komitetu.

Obecnie Konwencja skupia 19 członków, a 5 państw aplikuje o członkostwo (Włochy, Chorwacja, Ukraina, Sri Lanka oraz Serbia – posiadają one status obserwatorów). Polska przystąpiła do Konwencji w 2005 r.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Urzędów Probierczych (IAAO)

Pod obecną nazwą Stowarzyszenie działa od 2008 r., jednak jego początki sięgają 1992 r. W tym roku zainaugurowało działalność Europejskie Stowarzyszenie Urzędów Probierczych (AEAO). Stowarzyszenie powstało, jako odpowiedź na rosnącą potrzebę regulacji obrotu artykułów z metali szlachetnych oraz usług probierczych w krajach UE, m.in. pod względem prawnym jako część wspólnego rynku. W miarę wpływu czasu Stowarzyszenie przekształciło się z organizacji o charakterze regionalnym (europejskim) w organizację o charakterze światowym. Początek tego procesu to koniec lat 90. kiedy do AEAO dołączył Izrael, ale jak zostało wspomniane, dopiero w 2008 r. organizacja przyjęła nową nazwę: Międzynarodowe Stowarzyszenie Urzędów Probierczych (IAAO). Obecnie członkami IAAO jest 47 podmiotów z 37 państw, spoza Europy m.in. tak egzotyczne, jak Sri Lanka, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Bahrajn, Mauritius czy Singapur.

Jak czytamy na stronie internetowej IAAO, korzyści wynikające z przynależności do Stowarzyszenia, to m.in.:

- uczestnictwo w programach porównań międzylaboratoryjnych (patrz niżej);
- możliwość stałej wymiany informacji na temat aktów prawnych dotyczących probiernictwa, a także działań innych organizacji międzynarodowych dotyczących probiernictwa;
- wsparcie i pomoc, w razie potrzeby, w kwestiach politycznych dotyczących probiernictwa.

Organy robocze:

Stowarzyszeniem kieruje przewodniczący przy pomocy dwóch zastępców. Są oni wybierani na okres 3 lat (przewodniczący bez możliwości reelekcji). Dodatkowo, w strukturze stowarzyszenia znajdują się skarbnik oraz sekretariat, także powoływany na okres 3 lat.

Zgodnie z *Memorandum of Understanding* (Porozumieniem o współpracy) posiedzenia IAAO odbywają się co najmniej raz do roku (w rzeczywistości dwukrotnie w ciągu roku, przy okazji posiedzeń Konwencji Wiedeńskiej).

Grupa Wyszehradzka urzędów probierczych (GV4)

GV4 powstała w 1993 r. Stanowi forum współpracy urzędów probierczych z Polski, Czech, Słowacji i Węgier. Jak czytamy na stronie internetowej GUM cele GV4 są następujące:

- wymiana doświadczeń, dokumentów oraz materiałów szkoleniowych z dziedziny probiernictwa;
- bieżąca wymiana danych statystycznych o liczbie, a także masie badanych i cechowanych wyrobów z metali szlachetnych, co ułatwia prognozowanie rozwoju urzędów;
- wzajemna pomoc techniczna zrzeszonych urzędów probierczych oraz wymiana kadry urzędów w celu szkolenia;
- nieodpłatne korzystanie z aparatury badawczej stosowanej w innych krajach członkowskich;
- organizowanie tematycznych konferencji dotyczących metod badawczych i różnych problemów z dziedziny probiernictwa;
- interpretacja orzeczeń Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w dziedzinie probiernictwa oraz metod ich wdrażania w poszczególnych krajach członkowskich;

- harmonizacja przepisów prawnych i procedur badawczych.

Stowarzyszenie ma charakter nieformalny, nie posiada formalnych organów. Spotkania odbywają się raz do roku, w 2014 r. przedstawiciele GV4 gościła słowacka Tatrzańska Łomnica.

Podsumowanie

Jak widać, współpraca międzynarodowa w zakresie probiernictwa wykazuje, co zrozumiałe, pewne analogie do współpracy międzynarodowej w zakresie metrologii. Tak jak w tym ostatnim przypadku, obejmuje zarówno organizacje regionalne, jak i te o zasięgu światowym. Polska, w różnej formie, aktywnie działa we wszystkich wymienionych organizacjach. Na uwagę zasługuje m.in. wspomniane pełnienie przez naszego przedstawiciela funkcji zastępcy przewodniczącego Stałego Komitetu Konwencji o Kontroli i Cechowaniu Wyrobów z Metali Szlachetnych, jak również pełnienie w latach 2001–2002 przez dyrektora Okręgowego Urzędu Probierczego w Warszawie funkcji przewodniczącego Europejskiego Stowarzyszenia Urzędów Probierczych.

Powyższa współpraca przynosi wymierne korzyści. Są one różnorakie – zwiększenie bezpieczeństwa w obrocie artykułami z metali szlachetnych, ułatwienia dla przedsiębiorców wprowadzających ww. artykuły na zagraniczne rynki oraz wymiana wiedzy i doświadczeń z dziedziny metali szlachetnych.

Bibliografia

- [1] Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. Prawo o miarach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1069).
- [2] Ustawa z dnia 1 kwietnia 2011 r. Prawo probiercze (Dz. U. z 2011 r. Nr 92, poz. 529).
- [3] Strona internetowa www.gum.gov.pl/pl/wspolpraca/wspolpraca-miedzynarodowa/gv4/ (dostęp dnia 1.11.2014).
- [4] Konwencja o kontroli i cechowaniu wyrobów z metali szlachetnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 46, poz. 297).
- [5] Strona internetowa Konwencji o kontroli i cechowaniu wyrobów z metali szlachetnych www.hallmarkingconvention.org/the-standing-committee.php (dostęp dnia 1.11.2014).
- [6] Strona internetowa Międzynarodowego Stowarzyszenia Urzędów Probierczych (IAAO) www.theiaao.com/history/ i www.theiaao.com/how-to-become-a-member/ (dostęp dnia 1.11.2014).
- [7] Porozumienie o współpracy Międzynarodowego Stowarzyszenia Urzędów Probierczych.